

вання, регулювання і контролю інноваційної діяльності в науково-технічній та економічній сферах), інноваційне середовище (сукупність умов, створених для реалізації освітніх інновацій), інноваційний потенціал (сукупність ресурсів, які можуть забезпечити ефективну реалізацію інноваційної діяльності).

Література.

1. Вакуленко В. М. Види інновацій в освіті та їх класифікація / В. М. Вакуленко // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2010. – С.41–45.
2. Ващенко Л. Рівні розвитку інноваційного середовища / Л. Ващенко // Директор школи. Україна. – 2008. – № 2. – С. 34–37.
3. Герасимов Г. И. Инновации в образовании: сущность и социальные механизмы (социологический аспект) / Г. И. Герасимов, Л. В. Илюхина. – Ростов н/Д: Феникс, 1999. – 214 с.
4. Гриньов Б. В. Проблеми формування інноваційної системи в Україні / Б. Д. Гриньов, П. Т. Бутенко, В. А. Гусєв // Економіка і прогнозування. – 2004. – № 3. – С.127–138.
5. Закон України «Про інноваційну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
6. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>.
7. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.
8. Інновації як основа змін освітньої практики: інформаційно-метод. зб. [упоряд. Г. О. Сиротенко]. – Полтава: ПОІППО, 2005. – 160 с.
9. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. / Н. В. Краснокутська. – К.: КНЕУ, 2003. – 504 с.
10. Мартюшева Л. Інноваційний потенціал підприємства як об'єкт економічного дослідження / Л. Мартюшева, В. Калишенко // Фінанси України. – 2002. – № 10. – С.61–66.
11. Положення «Про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» // Управління освітою. – 2010. – № 10. – С. 24–30.
12. Савчук А. В. Теоретические основы анализа инновационных процессов в промышленности: [монография] / А. В. Савчук. – Донецк, 2003. – 448 с.
13. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями / Б. Твисс. – М.: Экономика, 1989. – 271 с.
14. Шумпетер Й. Теория экономического развития: исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры / Й. Шумпетер. – М.: Прогресс, 1982. – 455 с.

УДК 351.751:316.776

Олена Ядранська

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ СФЕРОЮ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Розглядається сучасний стан системи державного управління інформаційною сферою. Визначаються актуальні проблеми та пропонуються практичні кроки щодо реформування системи державного управління інформаційною сферою України з метою ефективного забезпечення інформаційно-психологічної безпеки держави.

Ключові слова: інформаційна політика, інформаційна безпека, інформаційна загроза, державне управління інформаційною сферою.

✦ В останні роки в Україні все чіткіше визначаються ознаки інформаційної держави. Збільшення доступу населення до практично неконтрольованих комунікацій призводить, у першу чергу, до культурної деформації (деградації) та погіршення соціального самопочуття (часто безпідставного). Зазначене дає підстави констатувати високу актуальність розбудови державного управління інформаційним процесом.

Основною проблемою, яка визначає складнощі управління, є навіть не відсутність адекватного нормативного (законодавчого) забезпечення, а відсутність однозначного розуміння напрямків та методів державного управління даною сферою. Більш того, через економічні та соціальні особливості України сучасний інформаційний продукт вульгаризується, відповідно вульгаризуючи загальний інформаційний потік. Відповідна вульгаризація все більше ускладнює донесення офіційної державної інформації до населення, яке орієнтовано на сприйняття вульгаризованої інформації (фактично населення виявляється не готове до сприйняття офіційної інформації). Зазначена редукція вимагає від держави трансформації усієї інформаційної моделі держави, що неможливо без цілеспрямованого державного управління.

Ситуація загострюється неспроможністю української держави забезпечити створення адекватного вітчизняного інформаційного продукту, а також забезпечити наповнення світового інформаційного простору позитивною інформацією, адекватною очікуванням (інформаційній готовності до сприйняття) населення.

Зазначені проблеми обумовлюють, в свою чергу, виникнення низки реальних та потенційних загроз інформаційній безпеці України. Серед яких найактуальніший характер на інформаційно-психологічному напрямі мають подальша ескалація зовнішніх і внутрішніх інформаційних впливів, а також суперечливість інформаційних повідомлень, які нівелюють одне-одного практично викривляючи інформаційний потік (принаймні надаючи можливість відхилити його будь-якому учаснику потоку відповідно до власних ситуативних інтересів).

Окреслена ситуація насамперед пов'язана з відсутністю узгодженої, послідовної та зваженої системи державного управління інформаційною сферою, а також невідповідністю даної системи сучасним управлінським запитам, а також викликам та загрозам. Однією з проблем державної інформаційної політики є також відсутність в структурі виконавчої влади адекватного

уповноваженого органу, який займався би комплексним вирішенням усього спектру питань інформаційної сфери держави (інформаційна безпека, інформування, управління соціальним самопочуттям).

✎ Аналізу теоретичних положень інформаційної політики держави та розробці пропозицій щодо реформування системи державного управління інформаційною сферою присвячені роботи низки українських авторів, зокрема О. В. Литвиненка і В. О. Бондаренко [3], А. І. Дешко й А. Є. Слівака [6], О. В. Сосніна [13] і В. Арістової [1] та інших. Проте, в практичній площині ані реформування системи державного управління інформаційною сферою, ані перегляду засад формування та провадження державної інформаційної політики досі не відбулося.

Метою статті є аналіз сучасних теоретичних підходів реформування системи державного управління інформаційною сферою України в контексті її орієнтації (переорієнтації) на найсучасніше завдання – забезпечення функціонування інформаційного простору (середовища) як системи соціального управління. Саме існування такого середовища є взаємообумовленим із державною інформаційною політикою, яка реалізується системою державних інституцій.

Виклад основного матеріалу. Реалізація цілісної інформаційної державної політики, спрямованої на відстоювання та просування державних інтересів, висвітлення політики держави в ЗМІ, формування позитивного міжнародного іміджу зумовили створення у низці країн відповідних державних інституцій. Найбільш відомим у контексті практичної діяльності є Міністерство Пропаганди Ізраїлю, яке не тільки формує, але і безпосередньо реалізує роз'яснювальну роботу як всередині країни, так і за кордоном, щодо національних інтересів та перспектив їх реалізації. Функціонально схожі інституції створені в низці інших країн, зокрема в Німеччині питанням інформування населення займається відомство Федерального уряду з питань роботи зі ЗМІ, загальна чисельність якого складає 500 осіб, а загальний бюджет на інформаційні цілі – 20 мільйонів євро. В США при Міністерстві оборони успішно діє державна структура – «підрозділ стратегічних комунікацій», мета якого «завойовувати розум і серце» як американських громадян, так і іноземців [10].

Серед пострадянських республік схожі Міністерства існують в Республіці Білорусь (Міністерство інформації), яке формулює та реалізує державну політику в сфері ЗМІ та книгодрукування та регулює взаємовідносини в частині передачі та розповсюдження інформації. У Придністровській Молдавській Республіці існує Міністерство інформації та телекомунікації, в обов'язки якого входить організація оперативного інформування населення щодо політичних, економічних, культурних державних та міжнародних подій, а також здійснення міжнародної діяльності щодо представлення інтересів республіки [10].

У цьому слід зазначити, що соціальне управління – особливий тип управління, який являє собою вплив одних людей на інших головним чином за допомогою інформації з метою впорядкування соціально значущих процесів, забезпечення стійкого розвитку соціальних систем [2]. Відповідно, з метою здійснення заходів соціального управління функції держави виходять «за передачу та розповсюдження інформації». У такому разі набувають у ваги функції, пов'язані з розробкою та донесенням інформаційних повідомлень певного змісту, спрямованих на зміну поведінки об'єктів управління.

Більш того, варто враховувати різномірність адресантів повідомлення та відмінності інформаційних каналів певних соціальних груп.

Нині в Україні функції щодо реалізації державної інформаційної політики насамперед покладено на Державний комітет телебачення та радіомовлення України. Найбільш важливими із загального переліку з 40 функцій в контексті соціального управління нам бачаться наступні функції:

- розробляти заходи щодо запобігання внутрішньому і зовнішньому інформаційному впливу, який загрожує інформаційній безпеці держави, суспільства, особи;
- брати участь у формуванні єдиного інформаційного простору, сприянні розвитку інформаційного суспільства [11]. Однак практична реалізація зазначених завдань на сьогодні є недостатньою через низку об'єктивних проблем, зокрема:
- невизначеність критеріїв загрози інформаційній безпеці;
- відсутність наукового зв'язку категорії «інформаційна безпека» та «соціальне управління»;
- відсутність науково обґрунтованого інструментарію соціального (інформаційного) впливу;
- відсутність дієвого інструментарію впливу на інформаційне суспільство, яке розвивається незалежно від будь-яких державних інституцій (у сучасних українських реаліях) в площині загального процесу суспільних трансформацій;
- відсутність адекватної соціально-технологічної підготовки працівників комітету через відсутність адекватного розвитку такої галузі соціології, як соціальні технології.

Зазначені та низка інших причин об'єктивного та суб'єктивного характеру призводять до того, що функціонально дана державна інституція неспроможна налагодити дієву координацію між суб'єктами галузі та забезпечити реалізацію державної політики в інформаційній сфері. На сьогодні існує низка законодавчих актів, що визначають та характеризують державну політику в сфері інформації. У першу чергу це «Доктрина інформаційної безпеки України» [7], Указ Президента «Про невідкладні заходи щодо забезпечення інформаційної безпеки України» [13]. Однак зазначені документи стосуються переважно питань інформаційної безпеки. Відповідно до законодавства, інформаційна безпека – стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації [8]. Очевидно, управління (забезпечення) інформаційної безпеки не може забезпечити виконання усього спектру питань соціальної взаємодії.

Як наслідок – на рівні практичної реалізації інформаційна політика держави в сучасній Україні відзначається спорадичністю, різноспрямованістю, нескоординованістю діяльності різних органів державної влади, непослідовністю та непрозорістю в реалізації запланованих заходів. Більш того, через відносну вузькість спрямування (концентрацію уваги на інформаційній безпеці) зазначені дії не мають ефекту соціального управління.

Соціальне управління у багатьох випадках має на меті вдосконалення системи, зміну її якісних особливостей, а також пристосування середовища проживання до

індивідуальних потреб [2]. Відповідно до запропонованої думки, інформаційний простір (у першу чергу Інтернет) і виступає віртуальним простором, який забезпечує (або моделює) пристосування якісних особливостей, середовища проживання тощо до індивідуальних потреб. Однак, мова йде не про реальну зміну, а про віртуальну сублімацію зазначених змін. Відповідно, на етапі межі реально-віртуальне антагонізм та дезадаптованість досягатимуть максимальних значень та порушуватимуть стабільність соціальної системи.

З іншого боку, в системі соціального управління високого значення набуває підготовка соціокультурного базису, який уможлиблює сприйняття сучасної інформації. При цьому розвиток телекомунікаційних систем вимагає все більш високого вихідного базису.

Як зазначає Д. Бахрах, дуже важливо і те, що людство навчилася накопичувати і зберігати інформацію поза індивідом, передавати її шляхом соціального виховання. Люди створили спеціальні засоби, за допомогою яких вони закріплюють, зберігають і передають досвід поколінь, перетворюють індивідуальний досвід у колективний, ними використовуються технічні пристрої для швидкої передачі інформації на великі відстані, для її обробки і т. д. На цій підставі автор робить висновок, що специфіка соціального управління полягає і у використанні позагенетичної, позаорганічної системи засобів збору, обробки і передачі інформації. Вона характеризується наявністю надіндивідуальних пристроїв, тобто спеціальних керуючих систем, технічних засобів, особливих каналів зв'язку, «мов» (кодів) [2]. Усе зазначене є значно ширшим за питання інформаційної безпеки та значною мірою не входить до компетенції єдиного органу державного управління. Відповідно, соціальне управління в системі державного управління вимагає інтеграції дії Міністерства освіти, науки, молоді та спорту, Міністерства культури, Державного комітету телебачення та радіомовлення, Служби безпеки України (Департаменту контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері інформаційної безпеки), Ради національної безпеки та оборони та низки інших.

Зазначена мультипідпорядкованість соціального управління ускладнює (а по суті – унеможлиблює) практичну реалізацію його заходів. Очевидною є потреба в поєднанні зусиль зазначених державних інституцій та створення єдиної інституції щодо державного управління інформаційною сферою. Більш того, як можна бачити з Рішення ради національної безпеки і оборони України від 21 березня 2008 р., необхідність збільшення уваги до інституціональної сфери забезпечення управління інформацією цілком усвідомлюється. Зокрема, у даному документі зазначається: «здійснити заходи щодо вдосконалення державного управління в інформаційній сфері, чіткого визначення повноважень та організації ефективної взаємодії органів державної влади із забезпечення національної безпеки в інформаційній сфері» [13]. На сьогодні в контексті розв'язання поставлених завдань адекватних зрушень не здійснено.

У цьому контексті на увагу може заслуговувати найменш витратний, однак доволі дієвий інтегративний підхід до державного управління інформаційною сферою. Сутність такого підходу полягає в інтеграції зусиль окремих державних інституцій. Можливим засібом такої інтеграції є створення, як було запропоновано свого часу Ю. П. Бурило, міжвідомчого урядового координаційного органу з питань інформаційної політики у статусі урядового комітету з питань інформаційної політики. До його складу пропонується включити: Віце-прем'єр-міністра з пи-

тань гуманітарної і соціальної політики, Міністра освіти і науки, Міністра культури і туризму, Міністра транспорту та зв'язку, Голову Держкомтелерадіо, Голову Держкомархіву, Голову Держкомстату, Голову Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі, Голову Національної ради (за згодою) [4]. На наш погляд, запропонований перелік інституцій можна розширити, при цьому визначивши формат інтеграції. Такий координаційний орган може бути створений та функціонувати як інституція, заснована на матричній структурі управління, що надасть можливості найбільш ефективно використовувати її потенціал та отримувати ефект синергії. Безумовно, уточнення вимагатимуть як інформаційні, так і організаційні моменти відповідного утворення, однак гуманізація сучасного державного управління шляхом розбудови моделі соціального управління вимагатиме реалізації відповідних дій.

Отже, звертаючи увагу на вищеперераховані причини, до системи соціального управління вважаємо доцільними включити: заступника міністра соціальної політики, заступника міністра освіти, науки молоді та спорту, представника міністерства культури, міністерства транспорту та зв'язку, Голову (повноважний представник голови) Державного комітету телебачення та радіомовлення, Голову Державного комітету архівів України, Голову Державного комітету статистики, Голову Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі, Служби безпеки України (Департаменту контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері інформаційної безпеки). Загальне функціонування зазначеної інституції у формі постійнодіючої комісії пропонується створити в межах Ради національної безпеки та оборони (яка відповідно до ст. 107 Конституції України є координаційним органом, який координує і контролює діяльність органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони).

Безумовно, ототожнювати соціальне управління з питаннями національної безпеки та оборони нецільно, однак забезпечення сучасної, демократичної моделі розвитку українського суспільства, що є головним завданням держави та всієї системи державного управління, є не менш важливим та суспільно значущим завданням.

На наш погляд, запропонований підхід вимагає розробки конкретних методичних та методологічних засад функціонування зазначеної інституції, розробки механізмів впливу запропонованої комісії на суспільне буття через керування інформаційними потоками. Однак, у цілому запропонований підхід створює реальні передумови для розбудови в Україні соціально-орієнтованої держави здатної використовувати у своїй діяльності інформацію як інструментарій соціального управління.

Література.

1. Арістова І. В. Державна інформаційна політика організаційно-правові аспекти / За загальною редакцією д-ра юрид.н., проф. Бандурки О. М.: Монографія – Харків: Вид-во Ун-ту внут. Справ, 2000. – 368 с.
2. Бахрах Д. Административное право России : Учеб. для студентов вузов, обучающихся по специальности «Юриспруденция» / Д. Н. Бахрах. – М. : Норма: Инфра-М, 2000. – 623 с.
3. Бондаренко В. О., Литвиненко О. В. Інформаційна безпека сучасної держави: концептуальні роздуми // Стратегічна панорама. – № 1–2. – К., 1999. – С. 361–42.
4. Бурило Ю. П. Організаційно-правові питання державного управління в інформаційній сфері: автореф.

дис... канд. юрид. наук / Ю. П. Бурило; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана». – К., 2008. – 18 с.

5. Державна політика в галузі управління інформаційним ресурсом України: Автореф. дис... д-ра політ. наук / О. В. Соснін; Одес. нац. юрид. акад. – О., 2005. – 36 с.

6. Дешко І. А., Слівак А. Є. Проблеми організації єдиного інформаційного простору України // Науково-технічна інформація. – № 3. – К., 2000. – С. – 14-18.

7. Доктрина інформаційної безпеки України / Затверджено Указом Президента України від 8 липня 2009 року № 514/2009 / [Електронне видання] / Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514/2009>. – Назва з екрану.

8. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, № 12. – 102 с.

9. Іванов В. Суспільна мораль в інформаційній сфері. Як захищається вона [Текст] / В. Іванов // Віче. – 2001. – №10. – С. 40–65.

10. Конах В. К. Реформування системи державного управління інформаційною сферою як передумова ефективного забезпечення інформаційно-психологічної безпеки України / В. К. Конах // «Гілея: науковий вісник»: Збірник наукових праць. – К., 2011. Вип. 53 (10). – С. 467–471.

11. Про Положення про Державний комітет телебачення і радіомовлення України / Указ Президента України № 559/2011 / [Електронне видання] / Офіційний сайт Державного комітету телебачення і радіомовлення України / Режим доступу : <http://comin.kmu.gov.ua>. – Назва з екрану.

12. Соснін О. В., Шиманський Л. Є. Про правові основи вдосконалення системи державного управління інформаційними ресурсами / [Електронне видання] / Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514/2009>. – Назва з екрану.

13. Указ Президента України № 377/2008 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 21 березня 2008 року «Про невідкладні заходи щодо забезпечення інформаційної безпеки України».

⇒ В останні два десятиріччя широкого розповсюдження на світовому просторі набуває розвиток «зеленої» економіки. В Україні курс «озеленення» економіки, незважаючи на деякі здійсненні заходи, залишається відносно новим напрямком та не має широкого практичного втілення. В умовах розвитку глобальної концепції сталого розвитку, згідно з якою життєздатність суспільства залежить від збалансованого розвитку соціальної, економічної та екологічної сфер, фундаментальною у досягненні завдань сталого розвитку залишається економічна діяльність, яка має здійснюватися у новому обличчі, із збереженням довкілля. Намагаючись зайняти відповідне місце у європейському просторі, реформування економічної сфери в Україні можливе за умов формування професійної та ефективної системи державного управління.

⇒ Вагомий внесок у науковому дослідженні розвитку «зеленої» економіки на світовому просторі та в останній час в Україні зробили наступні вчені: С. Харічков, Т. Галушкіна, О. Іванов, В. Реутов, Л. Качаровська, Н. Андрєєва, та інші. В роботах зазначених науковців проаналізовано сутність, поняття «зеленої» економіки та можливі шляхи її подальшого розвитку [1; 2; 4; 7].

⇒ Незважаючи на наявність наукових досліджень у сфері «зеленої» економіки, вважаємо, що на науковому рівні в Україні таких досліджень небагато. Необхідно відзначити, що більша частка досліджень у сфері «зеленої» економіки здійснювалася індемними науковцями. Отже, постає необхідність систематизації наукових та практичних знань щодо розвитку нового «зеленого» курсу на міжнародній арені та визначення основних понять «зеленої» економіки.

⇒ Мета статті: обґрунтування сутності курсу «зеленої» економіки, визначення її понять та розвитку на міжнародному просторі.

Досягненню мети сприятиме вирішення наступних завдань:

- обґрунтувати теоретичні підходи до визначення поняття «зелена економіка» та висвітлити її синоніми, які зустрічаються у літературі;
- охарактеризувати розвиток «зеленої» економіки на європейському рівні та в Україні;
- узагальнити наявні підходи щодо розвитку «зеленої» економіки та обґрунтувати необхідність її втілення в Україні.

⇒ В умовах зростання виробництва, одночасного знищення природного потенціалу і необхідності ефективного використання природних ресурсів особливої уваги заслуговують відносини у сфері розвитку «зеленої» чи екологічної економіки. На сьогодні концепція «зеленої» економіки признана багатьма країнами світу та в деяких з країн оголошена як національна стратегія. Зазначена концепція вважається пріоритетною в рамках глобальної концепції сталого розвитку.

Узгодження трьох різних складових концепції сталого розвитку – економічної, яка передбачає оптимальне використання обмежених ресурсів і використання екологічних технологій соціальної, яка орієнтована на людину і спрямована на збереження стабільності соціальних і культурних систем, та екологічної, яка передбачає забезпечення цілісності біологічних і фізичних природних систем – створення механізмів їх взаємодії та розробка конкретних заходів для досягнення сталого розвитку людства є складним завданням, оскільки всі три елементи сталого розвитку повинні розглядатися збалансовано.

Зазначимо, що будь-яка із складових сталого розвитку має серйозну вагу в теоретичній концепції та не

УДК 338.2:502.4

Катерина Яковенко

«ЗЕЛЕНИЙ» КУРС ЕКОНОМІКИ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

У статті висвітлено підходи до визначення поняття «зелена економіка» та її інші поняття □ синоніми. Проаналізовано розвиток курсу «зеленої» економіки в Європейському Союзі та в Україні. Охарактеризовано науково-теоретичні підходи «озеленення» економіки в межах глобальної концепції сталого розвитку.

Ключові слова: «зелена» економіка, екологічна економіка, «озеленення» економіки.

© Яковенко К.В., 2013.